

Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця

Управління розвитком

Збірник наукових праць

№ **2** (192) 2018

видається щоквартально

Харків · ХНЕУ ім. С. Кузнеця · 2018

Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Видавець – ФОП Лібуркіна Л. М.
Виготовник – ФОП Рубашкін Д. Ю.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21225-11025 ПР від 30.01.2015 р.

Періодичність – 4 рази на рік
Мова видання – українська, російська, англійська, французька, німецька
Сайт журналу: www.md.hneu.edu.ua

Збірник наукових праць «Управління розвитком» включено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт (Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2015 № 747, додаток 17)

Затверджено на засіданні вченої ради університету, протокол № 9 від 25.06.2018 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Пономаренко В. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ (головний редактор)

Афанасьєв М. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Внукова Н. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Гонтарева І. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця (науковий редактор)
Дікань Л. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Дороніна М. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Дорохов О. В. – канд. техн. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Іванов Ю. Б. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Кизим М. О. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Клебанова Т. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Козьменко О. В. – докт. екон. наук, професор Української академії банківської справи Національного банку України
Криворотов В. В. – докт. екон. наук, професор Уральського федерального університета ім. першого Президента Росії Б. Н. Ельцина (Росія)
Левикін В. М. – докт. екон. наук, професор Харківського національного університету радіоелектроніки
Лутай Л. А. – докт. екон. наук, професор Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського
Маларець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Нижегородцев Р. М. – докт. екон. наук, зав. лабораторією Інституту проблем управління РАН (Росія)
Орлов П. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця (заступник головного редактора)
Попов О. Є. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Чернов В. Г. – докт. екон. наук, професор Владимирського державного університету (Росія)
Чухрай Н. І. – докт. екон. наук, професор Національного університету «Львівська політехніка»
Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Chauchat Jean-Hugues – Professeur (HDR) de l'Université Lumière Lyon2 (France)
Chen Wei – PhD, Professor, Hebei University of Science and Technology (China)
Gang Fan – Dr., Professor, Graduate School of Chinese Academy of Social Sciences; Director of China's National Economic Research Institute (China)
Hofstahler Hannes – Professor, Upper Austria University of Applied Sciences (Austria)
Hollner Helmut – FH-Prof. DL Dr Techn University of Applied Sciences FH «Technikum Wien» (Austria)
Kalashnikov Vitaliy – Economy Doctor (ED), Assistant Professor, Universidad Autónoma de Nuevo León (Mexico)
Ohrimenco Serghei – Dr. Sc. (Econ.), Professor, Academy of Economic Studies (Moldova)
Pucher Robert – FH-Prof. DL Dr Techn, University of Applied Sciences FH «Technikum Wien» (Austria)
Sarkisyan Agop – PhD, D.A., Tsenov Academy of Economics (Bulgaria)
Solarz Jan Krzysztof – Prof. nadzw. dr hab., Akademia finansów, Warszawa (Poland)
Vulanovic Milos – PhD, Assistant Professor of Finance, Western New England University (USA)
Wackowski Kazimierz – Prof. nzw. dr hab., Politechnika Warszawska (Poland)
John (Jack) William McNeill – PhD, Professor of Anthropology and Intercultural Studies, Providence University College (Canada)
Irina Yatskiv – Dr. Sc. Eng., Vice rector, Professor, Transport and Telecommunication Institute (Latvia)
Duro Benic – PhD, Full Professor with tenure, University of Dubrovnik (Croatia)
Christine Cooper – PhD MSc BA (hons), Professor, University of Strathclyde, Glasgow (UK)
Jovana Zoroja – PhD, Teaching and Research Assistant, University of Zagreb (Croatia)

Поштова адреса засновника:

61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Головний редактор – Пономаренко В. С.

Конт. телефон: (057)702-03-04

Поштова адреса редакції:

61166, Україна, м. Харків,
пров. Інженерний, 1а, 1 під'їзд
Тел.: (057)702-07-38, 702-07-28
E-mail: vydav@hneu.edu.ua

Поштова адреса виготовника:

Україна, 61002, Харків,
вул. Маршала Бажанова, 28

Статті для публікації у збірнику наукових праць відбираються на умовах закритого («сліпого») рецензування.

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про публікацію статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі передрукування матеріалів посилання на збірник обов'язкове.

Підписано до друку 29.06.2018 р. Формат 60×90 1/8. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 8,2. Обл.-вид. арк. 10,1. Зам. № 1529. Наклад 100 пр.

Механізми регулювання економіки

Гончарук І. В. Інституційне забезпечення державного регулювання конкуренції на багатосторонніх ринках: європейський досвід.....	6
Кирилюк А. О., Шрам П. І. Оцінка ефективності та результативності державного регулювання процесів ринкової концентрації та корпоративної інтеграції.....	15
Вовк К. М. Подієвий туризм як чинник розвитку Харківського регіону.....	21
Сибірцев В. В. Інституціональні проблеми та протиріччя процесу реформування національного ринку праці в Україні.....	29

Економіка підприємства та управління виробництвом

Лепейко Т. І. Хігурі Т. Провал корпоративного управління компанії SHARP як результат нехтування стратегією продажів і маркетинговими дослідженнями.....	35
Лаптев В. І. Механізм функціонування проблемно-орієнтованої системи управління людськими ресурсами.....	41
Колодизев О. М., Плєскул І. В., Агаджанян А. А. Шляхи удосконалення організації системи фінансового моніторингу в умовах геополітичних викликів сучасності.....	48
Гомон М. В. Зв'язок регулятивного потенціалу пільгового оподаткування з інноваційним потенціалом підприємства.....	54
Погрібняк Д. С. Методичний підхід до оцінки рівня організації бухгалтерського обліку в адаптивному управлінні об'єднанням підприємств.....	59
Машенко М. А. Особливості реалізації інвайронментальної безпеки.....	64
Золотарьов С. В., Шевченко В. А. Фінансово-економічні аспекти формування цінової політики підприємства.....	68
Сабадаш Л. О. Уточнення змістовної сутності економічної стійкості підприємства в сучасних умовах.....	74
Кравченко В. В. Інтернет-брендинг і перспективи розвитку інтернет-проектів у діяльності туристичних підприємств.....	80
Зубко Д. О. Формування маркетингового бюджету для підприємств із бренд-орієнтованою системою управління.....	87
Осмятченко В. О., Білобровенко Т. В. Ефективність оподаткування податком на додану вартість на макро- та мікрорівнях.....	94

Ефективність управління персоналом на підприємстві

Дем'яненко А. А. Розробка системи показників оцінювання безпеки людського розвитку.....	102
Гришина В. В. Інформаційно-комунікаційні технології як ключовий фактор ефективної управлінської діяльності персоналу підприємств.....	110
Бологова О. О. Сутність організаційно-економічного забезпечення ефективності менеджменту персоналу.....	119
Тімофєєва М. І. Внутрішньо переміщені особи: особливості соціально-економічного статусу.....	126
Волкова Л. О. Методика вибору стратегії підвищення інноваційної активності персоналу.....	132

Механизмы регулирования экономики

Гончарук И. В. Институциональное обеспечение государственного регулирования конкуренции на многосторонних рынках: европейский опыт.....	6
Кирилюк А. А., Шрам П. И. Оценка эффективности и результативности государственного регулирования процессов рыночной концентрации и корпоративной интеграции	15
Вовк Е. М. Событийный туризм как фактор развития Харьковского региона.....	21
Сибирцев В. В. Институциональные проблемы и противоречия процесса реформирования национального рынка труда в Украине.....	29

Экономика предприятия и управление производством

Лепейко Т. И., Хигути Т. Провал корпоративного управления компании SHARP как результат пренебрежения стратегией продаж и маркетинговыми исследованиями.....	35
Лаптев В. И. Механизм функционирования проблемно-ориентированных системы управления человеческими ресурсами	41
Колодизев О. Н., Плескун И. В., Агаджанян А. А. Пути совершенствования организации системы финансового мониторинга в условиях геополитических вызовов современности	48
Гомон М. В. Связь регулятивного потенциала льготного налогообложения с инновационным потенциалом предприятия.....	54
Погрибняк Д. С. Методический подход к оценке уровня организации бухгалтерского учета в адаптивном управлении объединением предприятий.....	59
Мащенко М. А. Особенности реализации инвайронментальной безопасности	64
Золотарев С. В., Шевченко В. А. Финансово-экономические аспекты формирования ценовой политики предприятия	68
Сабадаш Л. А. Уточнение содержательной сущности экономической устойчивости предприятия в современных условиях	74
Кравченко В. В. Интернет-брендинг и перспективы развития интернет-проектов в деятельности туристических предприятий.....	80
Зубко Д. А. Формирование маркетингового бюджета для предприятий с бренд-ориентированной системой управления.....	87
Осмятченко В. А., Белобровенко Т. В. Эффективность обложения налогом на добавленную стоимость на макро- и микроуровнях.....	94

Эффективность управления персоналом на предприятии

Демьяненко А. А. Разработка системы показателей для определения безопасности человеческого развития	102
Гришина В. В. Информационно-коммуникационные технологии как ключевой фактор эффективной управленческой деятельности персонала предприятий.....	110
Болотова О. О. Болотова Е. О. Сущность организационно-экономического обеспечения эффективности менеджмента персонала	119
Тимофеева М. И. Внутренне перемещенные лица: особенности социально-экономического статуса	126
Волкова Л. О. Волкова Л. А. Методика выбора стратегии повышения инновационной активности персонала	132

The Mechanisms of Regulation of the Economy

I. Honcharuk. Institutional support of the state regulation of competition in multi-sided markets: european experience	6
A. Kyryliuk, P. Shram. Evaluating efficiency and effectiveness of state regulation of market concentration and corporate integration	15
K. Vovk. Event tourism as a factor in the development of Kharkiv region.....	21
V. Sybirtsev. Institutional problems and contradictions in reforming the national labor market in Ukraine.....	29

Economics of Enterprise and Production Management

T. Lepeyko, T. Higuchi. The failure of corporate management of the sharp company as a result of neglecting the sales strategy and market research.....	35
V. Laptiev. The mechanism of functioning of the problem-oriented human resources management system	41
O. Kolodiziev, I. Pleskun , A. Aghajanyan. Ways to improve the organization of the system of financial monitoring under conditions of geopolitical challenges of the modern age	48
M. Homon. The relation between the regulatory potential of preferential taxation and the innovation potential of an enterprise.....	54
D. Pogribniak. A methodological approach to assessing the level of organization of accounting in administrative governance of an enterprise association.....	59
M. Mashchenko. Features of ensuring environmental security	64
S. Zolotarjov, V. Shevchenko. Financial and economic aspects of forming the price policy of an enterprise.....	68
L. Sabadash. Specifying the essence of economic sustainability of an enterprise under modern conditions	74
V. Kravchenko. Internet branding and development prospects of internet projects in activities of tourism enterprises	80
D. Zubko. Formating a marketing budget or enterprises with the brand-oriented management system	87
V. Osmatchenko, T. Belobrovenko. The efficiency of collecting value added tax at the macro and micro level	94

The effectiveness of Personnel Management at the Enterprise

A. Demianenko. The formation of a system of indicators for assessing security of human development.....	102
V. Hryshyna. Information and communication technologies as a key factor of effective managerial activity of enterprise personnel.....	110
O. Bolotova. The essence of organizational and economic support for efficient personnel management.....	119
M. Timofieieva. Internally displaced persons: peculiarities of the socioeconomic status	126
L. Volkova. A method for selecting a strategy to increase personnel innovation activity	132

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

Колодізєв О. М.
Плескун І. В.
Агаджанян А. А.

***Анотація.** Розглянуто існуючі напрями здійснення системи внутрішньобанківського фінансового моніторингу та запропоновано шляхи удосконалення системи фінансового моніторингу України на основі правових можливостей, закладених у чинному законодавстві. Проведено цілісний аналіз дієвості існуючої системи протидії легалізації доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму в Україні. Обґрунтовано перспективи застосування Національним банком України системи протидії легалізації доходів, перевірено відповідність її реалізації службами банків чинному законодавству, а також проаналізовано рівень впровадження, автоматизації та ефективності існуючої системи протидії легалізації доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму.*

***Ключові слова:** фінансовий моніторинг, банк, протидія легалізації доходів, фінансові операції, банківська система.*

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА В УСЛОВИЯХ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ ВЫЗОВОВ СОВРЕМЕННОСТИ

Колодизев О. Н.
Плескун И. В.
Агаджанян А. А.

***Аннотация.** Рассмотрены существующие направления осуществления системы внутрибанковского финансового мониторинга, и предложены пути совершенствования системы финансового мониторинга Украины на основе правовых возможностей, заложенных в действующем законодательстве. Проведен целостный анализ действенности существующей системы противодействия легализации доходов от преступной деятельности и финансирования терроризма в Украине. Обоснованы перспективы применения Национальным банком Украины системы противодействия легализации доходов, проверено соответствие ее реализации службами банков действующему законодательству, а также проанализирован уровень внедрения, автоматизации и эффективность существующей системы противодействия легализации доходов от преступной деятельности и финансированию терроризма.*

***Ключевые слова:** финансовый мониторинг, банк, противодействие легализации доходов, финансовые операции, банковская система.*

WAYS TO IMPROVE THE ORGANIZATION OF THE SYSTEM OF FINANCIAL MONITORING UNDER CONDITIONS OF GEOPOLITICAL CHALLENGES OF THE MODERN AGE

O. Kolodiziev
I. Pleskun
A. Aghajanyan

***Abstract.** The existing directions in implementing the system of intrabank financial monitoring are considered, and ways to improve the system of financial monitoring in Ukraine on the basis of legal possibilities embodied in the current legislation are proposed. There conducted a holistic analysis of the effectiveness of the existing system for counteracting the legalization of income gained from criminal activities and terrorism financing in Ukraine. The prospects of using the system for counteracting the legaliza-*

tion of income by the National Bank of Ukraine are substantiated; the compliance of its implementation by banking services with the current legislation is checked; the level of implementation, automation, and efficiency of the existing system for counteracting the legalization of income gained from criminal activities and terrorism financing is analyzed.

Keywords: financial monitoring, bank, counteract the legalization of income, financial operations, banking system.

Постановка проблеми. Глобалізація фінансових ринків, динамічний характер фінансових відносин, стрімкий розвиток технологій платіжних операцій супроводжуються розвитком процесів відмивання (легалізації) тінювих доходів та отримання незаконних прибутків. Важливість дослідження цієї проблеми пояснюється необхідністю удосконалення методичного інструментарію в межах інструктивних матеріалів, що підвищують активність банків у сфері боротьби з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом. Істотна роль, яка відводиться банкам у системі боротьби з легалізацією злочинних доходів, увага з боку держави щодо цієї проблеми не залишають сумнівів щодо її актуальності та необхідності поглиблення дослідження з цієї проблематики, особливо в аспекті виявлення наявних недоліків і винесення пропозицій щодо її вирішення.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, набули особливої актуальності та потребують з'ясування через створення організаційних перешкод на основі впровадження й використання методичного інструментарію, здатного забезпечити чіткі критерії віднесення окремих операцій банків до тих, що повною мірою відносяться до ризикових. Окремі аспекти фінансового моніторингу як інструменту боротьби з тінювою економікою досліджували в роботах: С. О. Дмитров [1], В. В. Коваленко [2], Н. В. Москаленко [3], В. В. Сухонос [4], О. Є. Костюченко [5], Н. М. Внукова [6].

Незважаючи на вагомий науковий внесок, який було зроблено багатьма науковцями у розвиток теорії та практики фінансового моніторингу, вплив тінювого сектора на національну економіку залишається суттєвим, а отже, питання удосконалення організації фінансового моніторингу на основі правових можливостей, закладених у чинному законодавстві, потребують подальшого розгляду.

Метою статті є визначення шляхів удосконалення організації системи фінансового моніторингу в сучасних умовах функціонування національної економіки. Для реалізації цієї мети необхідно вирішити низку завдань: проведення цілісного аналізу на основі дослідження існуючої системи протидії легалізації доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму, впровадження Національним банком України сучасного комплексу заходів, перевірка його відповідності чинному законодавству в умовах сучасних реалій, аналіз рівня та ефективності його впровадження, а також оцінка ступеня автоматизації внутрішньобанківських пов'язаних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку нового тисячоліття в Україні, в епоху системних реформ, на всіх рівнях адміністративного управління, у всіх сферах життєдіяльності боротьба з відмиванням коштів є основною складовою загальнодержавних планів уряду щодо боротьби з корупцією, яка є серйозною проблемою у державі. До виключних властивостей сучасності слід віднести масштаби операцій та різновиди схем відмивання грошей, які постійно зростають і вдосконалюються. Трансформується, у тому числі, й сам характер фінансових операцій, який все більше охоплює відносини суб'єктів господарювання в межах різних країн.

Будь-які заходи, які стосуються легалізації доходів чи інших заходів, відносяться до оздоровлення країни. Так, С. О. Дмитров наголошує, що боротьба з тінювою економікою не дасть відповідних результатів до того моменту, поки у країні не будуть створені умови для повноцінного функціонування легальної економіки, і не буде чітко скоординована діяльність державних органів, які відповідають за оздоровлення та розвиток економіки [1].

Систематизовану думку дослідників з цієї проблематики про найпоширеніші способи легалізації злочинних доходів у банківській сфері виразила В. В. Коваленко, яка класифікувала основні операції, в межах яких найбільш виконується легалізація доходів [2]:

- переказ коштів через / на банківські рахунки в Україні за фіктивними договорами;
- укладання кредитних договорів;
- укладання договорів банківського вкладу.

Окремо варто зазначити, що більш високу потенційну загрозу у банківській сфері мають офшорні рахунки. На етапі проведення банківських операцій через офшорні рахунки реалізується пряме відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму. Можна констатувати факт, що на сьогодні офшорні рахунки є захистом для власників злочинних коштів. Наочним прикладом боротьби із цією проблемою можна вважати досвід, який має Кіпр. Головні вимоги для кіпрських компаній: рахунки відкриваються при наданні повного комплексу інформації про клієнта щодо кінцевого бенефіціарного власника, у тому числі обґрунтування законності джерел доходів і добробуту. Банк має право вимагати податковий номер, паспортні

копії, виписки з ПДФО, по рахунках в інших банках, банківські та професійні рекомендаційні листи, а також, у разі необхідності, посилання на публічні джерела щодо діяльності та біографії [3].

Запровадження заходів зі створення передумов появи певних механізмів або бар'єрів повинні розглядатися як невід'ємна частина глобальної політики боротьби зі злочинністю.

В загальній системі цінностей для держави протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, є одним із головних завдань на шляху побудови конкурентоспроможної економіки. З цією метою було створено службу Державного фінансового моніторингу України, з якою інтегровано діяльність за окремими напрямками Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку, Національного банку України. Варто зауважити, що в лівій частині легалізація доходів відбувається переважно через банки, значні опції протидії якій держава впровадила для регулювання легалізації доходів, діяльності організацій, введення відповідних правил проведення розрахункових і касових операцій, здійснення внутрішнього фінансового моніторингу. Національний банк України у своїх інструктивних матеріалах відокремлює банки як об'єкт фінансового моніторингу [4].

У сучасних умовах функціонування вітчизняної банківської системи банки мають надзвичайно широкі можливості впливати на розвиток економічних процесів як позитивно, так й за умови недооцінки реальних тенденцій створювати додаткові ризики, що визначає необхідність здійснення моніторингу їхньої діяльності.

Основними нормативними документами, які регулюють сферу запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є:

- «Сорок рекомендацій» FATF, які регулюють дії держав у кримінальному, юридичному та фінансовому аспектах щодо трактування сутності операцій і є базовими положеннями, які можуть характеризувати певні події безпосередньо як відмивання коштів і фінансування тероризму;
- Закон України «Про банки і банківську діяльність» [5];
- Кримінальний кодекс [6];
- Закон України «Про запобігання та протидію легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму» [7].

Особливостями формування системи фінансового моніторингу в банківській сфері є виокремлення окремих підсистем його проведення (моніторинг стабільності банківського сектора, внутрішній фінансовий моніторинг у банках України). Оскільки ця загальна система надає можливості для комплексної оцінки ефективності розвитку банківської сфери, тому вона не може бути дієвою при запровадженні її лише на одному з визначених рівнів. При цьому особливого значення набувають внутрішні процедури проведення фінансового моніторингу, котрий здійснюють саме банки.

Схематичне зображення принципового розуміння фінансового моніторингу в Україні наведено на рис. 1.

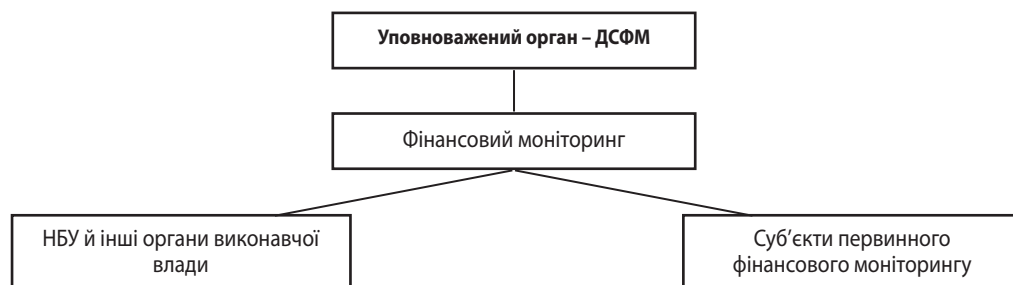

Рис. 1. Принципова схема побудови взаємовідносин учасників на етапі реалізації фінансового моніторингу

Згідно зі схемою, наведеною на рис. 1, система фінансового моніторингу в Україні має дворівневу побудову. Відповідно до чинного законодавства вона складається з двох рівнів – первинного та державного. На першому рівні перебувають спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу, центральні органи виконавчої влади і Центральний банк. Центральною ланкою фінансового моніторингу є Державна служба фінансового моніторингу. До основних її функцій відносяться [9]:

- отримання інформації від фінансових посередників, її аналіз, передання узагальнених матеріалів правоохоронним органам;
- координація дій інших учасників Національної системи протидії та запобігання легалізації (відмиванню) коштів;
- налагодження ефективної співпраці, взаємодії й інформаційного обміну з компетентними органами іноземних держав і міжнародними організаціями у зазначеній сфері.

Для більшого розуміння змісту процедур у сфері діяльності підрозділів моніторингу у банківській системі України їх структуру та послідовність виконання наведено на рис. 2.

Рис. 2. Структура та послідовність процедур фінансового моніторингу у банківській системі України

Доцільно зазначити, що банки є основним джерелом надходження інформації про здійснення фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу. Це свідчить про велику практичну значущість дослідження проблематики фінансового моніторингу у протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинно, у банківській системі України [10].

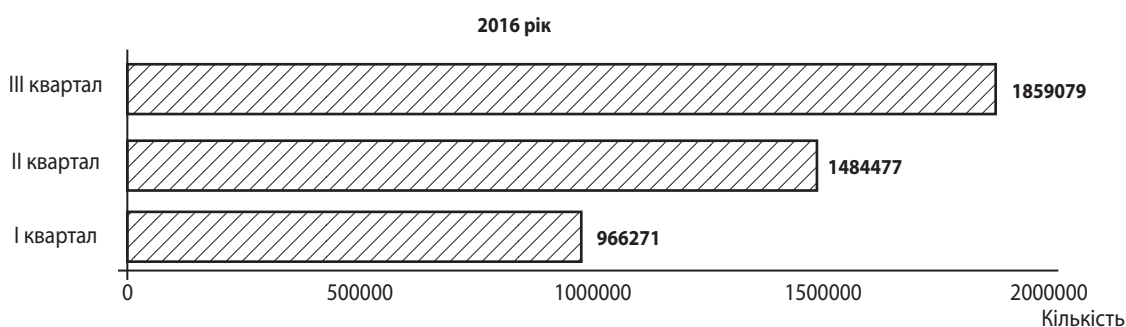

Рис. 3. Динаміка повідомлень з інформування про відповідні фінансові операції за 2016 р.

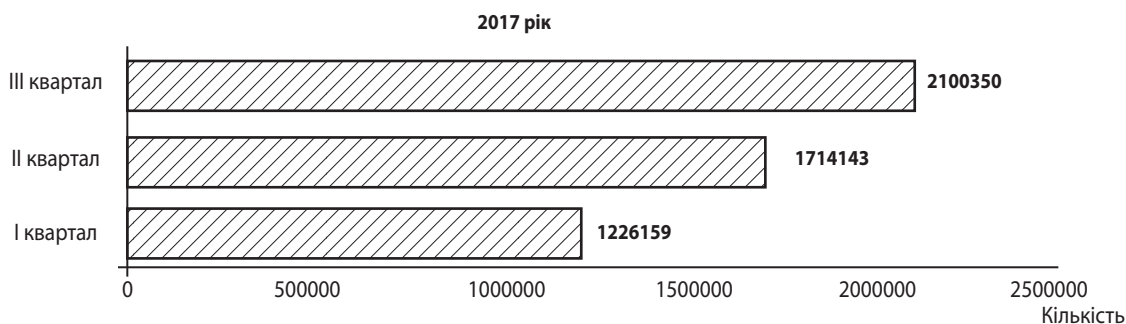

Рис. 4. Динаміка інформування про фінансові операції за 2017 р.

На частку банківського сектора в загальній системі фінансових відносин припадає найбільша питома вага здійснення фінансових операцій. Слід зазначити, що протягом III кварталу 2016 р. кількість отриманих Держфінмоніторингом [11] повідомлень про фінансові операції збільшилась на 22,53 % порівняно з аналогічним періодом минулого року. Саме банки є найбільш активними в системі звітування, в розрізі суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Протягом III кварталу 2017 р. від банків було отримано 99,14 % від загальної кількості повідомлень про фінансові операції.

Поняття фінансового моніторингу для України загалом є не новим, як і для банківської системи зокрема. Банки є чи одними з не найбільших за масштабами операцій суб'єктами фінансового моніторингу. Проте існує певна невизначеність у трактуваннях сутності специфічних понять фінансового моніторингу в банківському секторі України.

У період підвищення рівня загальної комп'ютеризації і розвитку нових технологій злочинні організації та терористичні угруповання часто намагаються використовувати найновітніші знання, інновації у своїй діяльності, які можуть бути пов'язані з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму. Варто зробити акцент на тому, що ці технології застосовуються для грошових переказів, зазначена сфера привертає все більшу ува-

гу злочинців. Шахрайство з платіжними картками, несанкціоноване списання коштів із банківських рахунків, розповсюдження комп'ютерних вірусів, втручання в роботу інтернет-вірусів [12].

Найбільш важливим для банків з позиції мінімізації ризику відмивання коштів є ідентифікація коштів, які легалізуються на стадії їх початкового розміщення. На етапі розміщення злочинці та шахраї надають перевагу тим способам, які забезпечують анонімність джерела походження коштів. Найбільша питома вага кількості злочинів на ринку банківських послуг України пов'язана з кредитуванням, незаконним зняттям грошових коштів із рахунків, привласненням депозитів, маніпуляціями з первинними документами, що призводить до викривлення фінансової звітності. Варто зазначити, що вагома кількість дрібних банків збанкрутувала саме через засновників.

У нашій державі основним нормативно-правовим актом, який регулює питання протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) коштів, здобутих злочинним шляхом» [13]. Він передбачає організацію первинного фінансового моніторингу шляхом запровадження інституту відповідальних працівників. Базовим законом визначено їхні статус і функції: «Відповідальний працівник має бути незалежним у своїй діяльності і підзвітним тільки керівнику суб'єкта первинного фінансового моніторингу та має обов'язок щомісяця надавати інформацію керівнику про виявлені фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу».

Станом на 9 червня 2018 р. набуває чинності Постанова № 59 Національного банку України, у якій зазначено, що Національний банк продовжує вдосконалювати ефективність здійснення нагляду з питань фінансового моніторингу на основі ризик-орієнтованого підходу, змінилась форма та періодичність подання Звіту з питань управління ризиками у сфері фінансового моніторингу. Отже, він надаватиметься банком до НБУ щорічно, а не щоквартально, як дотепер [10]. На нашу думку, можна вказати на неоднозначність можливих наслідків від впровадження таких заходів. Це безпосередньо стосується зниження оперативного реагування регулятора на узагальнені статистичні результати, консолідовані протягом цілого року.

Також запроваджений новий порядок дій у разі виявлення під час виїзної перевірки схем проведення ризикових фінансових операцій, висновок щодо відповідності чи невідповідності яких вимогам законодавства не може бути сформульований у довідці про виїзну перевірку. У довідці буде детально описано суть виявлених фінансових операцій з докладною констатацією відповідних фактів. При цьому копії документів, що засвідчують такі факти, долучатимуться до матеріалів перевірки [10].

Для підвищення ефективності контролю та зменшення кількості обсягів «брудних» грошей потрібно внести зміни до Постанови НБУ «Про здійснення банками фінансового моніторингу» [14], тим самим поновити ідею сталого процесу фінансового моніторингу у вітчизняних банках і збільшити нагляд за працівниками, тому що найбільшу кількість протиправних дій виконують самі працівники для збільшення свого статку, нехтуючи всіма законами [15].

Для кожної держави протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, є дуже важливим питанням в аспекті національної безпеки. Це систематична загроза для фінансового сектора країни. Слід зауважити, що саме банківський сектор приваблює значну частку злочинних грошових ресурсів з їх подальшою легалізацією, які згодом спрямовуються на підтримку терористичних угруповань або входять до законного грошового обігу визначеними каналами. Як можна побачити, банківські установи, причетні до шахрайської діяльності, зіткнулися з фінансовими втратами, з відкликанням ліцензії та ліквідацією. У зв'язку з розвитком ІТ існує необхідність до посилення заходів оцінки, контролю та ефективного управління ризиками.

Для створення ефективного механізму щодо виявлення та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, необхідне здійснення банками попереджувальних заходів в аспекті запобігання суспільно небезпечним діям.

Отже, на нашу думку, необхідним є застосування таких попереджувальних заходів:

- не приєднуватись до договірних відносин із юридичними чи фізичними особами, якщо виникає підозра, що клієнт банку виступає не від власного імені;
- не встановлювати, не вести та не продовжувати кореспондентських відносин з банками, якщо виникає сумнів щодо місцезнаходження та проведення діяльності за місцем реєстрації, відповідного нагляду за місцем розташування, та з банками, що підтримують такі відносини;
- не встановлювати та не підтримувати кореспондентських відносин з банками, які не виконують загальноприйнятих стандартів у своїй діяльності;
- доцільно застосовувати підвищені заходи безпеки при встановленні відносин із банками-нерезидентами, котрі зареєстровані у тих країнах, що не передбачають надання та розкриття інформації про фінансові операції.

Висновки. Таким чином, за результатами проведеного дослідження визначено основні шляхи удосконалення організації системи фінансового моніторингу. В роботі встановлено структуру та послідовність проце-

дур фінансового моніторингу у банківській системі України, проаналізовано правову базу фінансового моніторингу України, зміни поточного законодавства, а також запропоновано в ньому поновити ідеї сталого процесу фінансового моніторингу у вітчизняних банках і посилити банківський нагляд. Для удосконалення організації системи фінансового моніторингу запропоновано застосування попереджувальних заходів безпеки для банківських установ.

Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить забезпечити підвищення рівня безпеки держави у протидії легалізації (відмиванню) коштів, отриманих незаконним шляхом, удосконалити методичний інструментарій з організації роботи безпосередньо в банках і створити відповідні умови для впровадження ефективного механізму щодо виявлення фактів легалізації доходів.

Напрямами подальших досліджень оптимізації організації системи фінансового моніторингу є розробка методичних підходів щодо визначення стану й ефективності боротьби з відмиванням грошей, а також економічною злочинністю в банківському секторі з урахуванням специфіки функціонування основних елементів національної системи фінансового моніторингу.

Література: 1. Дмитров С. О., Коваленко В. В., Єзов А. В., Бережний О. М. Фінансовий моніторинг в банку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2008. 336 с. 2. Коваленко В. В. Фінансовий моніторинг банків : навч. посіб. Суми : Мрія-1, 2005. 120 с. 3. Колодізов О. М., Плескун І. В. Фінансовий моніторинг у банках України: сутність та визначення проблем реалізації в сучасних умовах розвитку економіки. *Управління розвитком*. 2017. № 3–4 (189–190). С. 24–35. 4. Колодізов О. М., Плескун І. В. Систематизація практичних рекомендацій щодо пошуку моделей оцінки, контролю та ефективного управління ризиками для забезпечення протидії легалізації «брудних коштів» // *Управління стійким розвитком економіки: теоретичні і практичні аспекти* : кол. моногр. / за ред. В. В. Прохорової. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. С. 264–278. 5. Москаленко Н. В. Фінансовий моніторинг як інструмент боротьби з тіньовою економікою. *Фінансове право*. 2010. № 4 (14). С. 39–42. 6. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. Банківські операції : підручник. Київ : КНЕУ, 2014. 476 с. 7. Сухонос В. В. Легалізація злочинних доходів у банківській сфері і боротьба з нею. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2012. № 1. С. 149–153. 8. Костюченко О. Є., Кривуля К. А. Правові умови та шляхи вдосконалення системи фінансового моніторингу в банку. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2012. Ч. 4, Вип. 9 (33). С. 205–214. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9\(4\)_24.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9(4)_24.pdf). 9. Лист Національного банку України від 26.05.2017 № 25-0008/37888 «Щодо фінансових операцій з ознаками фіктивності». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v7888500-17>. 10. Прес-реліз. Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем визначив нові критерії для окремих груп банків на 2016 рік // Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua/article/25852020>. 11. Державна служба фінансового моніторингу України. Статистика. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=83&lang=uk. 12. Статистичні дані щодо отриманих Держфінмоніторингом повідомлень за 2012–2017 рр. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=83&lang=uk. 13. Чуніхіна Л. М. Первинний фінансовий моніторинг в банках України як засіб запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 225 с. 14. Дубко Ю. В., Буткевич С. А. Діяльність Держфінмоніторингу України у сфері запобігання та протидії економічній злочинності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2008. № 4. С. 246–249. 15. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : Закон України від 28.11.2002 № 249-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 1. Ст. 2.

References: 1. Dmytrov S. O., Kovalenko V. V., Yezhov A. V., Berezhnyi O. M. Finansovyi monitorynh v banku : navch. posib. Sumy : Universytetska knyha, 2008. 336 p. 2. Kovalenko V. V. Finansovyi monitorynh bankiv : navch. posib. Sumy : Mriia-1, 2005. 120 p. 3. Kolodiziev O. M., Pleskun I. V. *Finansovyi monitorynh u bankakh Ukrainy: sutnist ta vyznachennia problem realizatsii v suchasnykh umovakh rozvytku ekonomiky* [Financial Monitoring in Ukrainian Banks: the Essence and Definition of Implementation Problems in the Current Conditions of Economic Development]. *Upravlinnia rozvytkom*. 2017. No. 3–4 (189–190). P. 24–35. 4. Kolodiziev O. M., Pleskun I. V. Systematyzatsiia praktychnykh rekomendatsii shchodo poshuku modelei otsinky, kontroliu ta efektyvnoho upravlinnia ryzykamy dlia zabezpechennia protyidii lehalizatsii «brudnykh koshtiv» // *Upravlinnia stiikym rozvytkom ekonomiky: teoretychni i praktychni aspekty* : kol. monohr. / za red. V. V. Prokhorovoi. Kharkiv : Vyd-vo Ivanchenka I. S., 2018. P. 264–278. 5. Moskalenko N. V. *Finansovyi monitorynh yak instrument borotby z tinovoiu ekonomikoiu* [Financial Monitoring as a Tool to Combat the Shadow Economy]. *Finansove pravo*. 2010. No. 4 (14). P. 39–42. 6. Moroz A. M., Savluk M. I., Pukhovkina M. F. *Bankivski operatsii : pidruchnyk*. Kyiv : KNEU, 2014. 476 p. 7. Sukhonos V. V. *Lehalizatsiia zlochyynykh dokhodiv u bankivskii sferi i borotba z neiu* [Legalization of Criminal Incomes in the Banking Sphere and the Fight Against It]. *Pravovyi visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy*. 2012. No. 1. P. 149–153. 8. Kostyuchenko O. Ye., Kryvulia K. A. *Pravovi umovy ta shliakhy vdoskonalennia systemy finansovoho monitorynhu v banku* [Legal Conditions and Ways of Improving the System of Financial Monitoring in a Bank]. *Ekonomichni nauky. Ser. : Oblik i finansy*. 2012. Part 4, Issue 9 (33). P. 205–214. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9\(4\)_24.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9(4)_24.pdf). 9. Lyst Natsionalnoho banku Ukrainy vid 26.05.2017 No. 25-0008/37888 «Shchodo finansovykh operatsii z oznakamy fiktyvnosti». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v7888500-17>. 10. Pres-reliz. Komitet z pytan nahliadu ta rehuliuвання diialnosti bankiv, nahliadu (oversaitu) platizhnykh system vyznachyv novi kryterii dlia okremykh hrup bankiv na 2016 rik // Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: <http://www.bank.gov.ua/article/25852020>. 11. Derzhavna sluzhba finansovoho moni-

torynhu Ukrainy. Statystyka. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=83&lang=uk. **12.** Statystychni dani shchodo otrymanykh Derzhfinmonitorynhom povidomlen za 2012–2017 rr. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=83&lang=uk. **13.** Chunikhina L. M. Pervynnyi finansovyi monitorynh v bankakh Ukrainy yak zasib zapobihannia lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv, 2007. 225 p. **14.** Dubko Yu. V., Butkevych S. A. *Diialnist Derzhfinmonitorynhu Ukrainy u sferi zapobihannia ta protyidii ekonomichnii zlochynnosti* [Activities of the SCFM of Ukraine in the Field of Prevention and Counteraction to Economic Crime]. *Pivdennoukrainskyi pravnychy chasopys*. 2008. No. 4. P. 246–249. **15.** Pro zapobihannia ta protyidii lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom : Zakon Ukrainy vid 28.11.2002 No. 249–IV // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. No. 1. Article 2.

Інформація про авторів

Колодізев Олег Миколайович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: Kolodizev107@ukr.net).

Плескун Інна Володимирівна – аспірант кафедри банківської справи Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: inna.pleskun@hneu.net).

Агаджанян Арутюн Андраниконович – студент Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: arutyn1997@gmail.com).

Информация об авторах

Колодизев Олег Николаевич – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой банковского дела Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: Kolodizev107@ukr.net).

Плескун Инна Владимировна – аспирант кафедры банковского дела Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: inna.pleskun@hneu.net).

Агаджанян Арутюн Андраниконович – студент Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: arutyn1997@gmail.com).

Information about the authors

O. Kolodiziev – D.Sc. (Economics), Professor, Head of Banking Department, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine; e-mail: Kolodizev107@ukr.net).

I. Pleskun – Postgraduate Student of Banking Department, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine; e-mail: inna.pleskun@hneu.net).

A. Ahadzhanian – Student of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine; e-mail: arutyn1997@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
26.06.2018 р.*

JEL Classification: E62; F02; O31

УДК 336.027

ЗВ'ЯЗОК РЕГУЛЯТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІЛЬГОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ З ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Гомон М. В.

Анотація. У статті було порушено проблему податкового стимулювання інноваційного розвитку підприємства та підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства шляхом реалізації його інноваційного потенціалу. Метою статті є аналіз регулятивного потенціалу пільгового оподаткування та інноваційного потенціалу підприємства.

© Гомон М. В., 2018